

Haberler > Yazarlar > Oğuz Çelikkol > Ankara Vaşington ilişkilerinde gerilim

Oğuz Çelikkol

Ankara Vaşington ilişkilerinde gerilim

31 Temmuz 2018

Yazdır Yazı Tipi

Geçen hafta Türk dış politikasında dikkatler Vaşington'la ilişkiler üzerinde toplanmıştı. ABD Başkanı Trump'ın Türkiye'ye yaptırım "tehdidinden" sonra Ankara-Vaşington ilişkilerinde tansiyon hızla yükseldi. Türkiye'den Trump'a sert tepkiler arka arkaya geldi.

Ankara-Vaşington hattındaki "krizin" odak noktasında Türkiye'de (FETÖ ve PKK'ye yardım ve casusluk suçlamalarıyla) mahkemesi süren, ancak (sağlık sebepleriyle) tutuklu bulunduğu hapisaneden çıkarılarak, yargılanmasına ev hapsinde devam edilmesine karar verilen rahip Andrew Brunson bulunuyordu.

Gelişmeler ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence'in ABD Dışişleri Bakanlığında yaptığı bir konuşma ile başladı. Başkan Yardımcısı Pence (Brunson'un hemen serbest bırakılmasını talep ederek aksi halde) Türkiye'ye önemli yaptırımlar uygulanacağını ifade etti. Pence'in bu ifadelerinden hemen sonra ABD Başkanı Trump'ın (Brunson) çıkışı geldi. Başkan Trump da attığı bir "twitte" (iyi bir Hıristiyan olan) Brunson'un serbest bırakılmasını (ve Amerika'daki sürgüne dönmelerini) istiyorak, bu saşlanmedi:

Brunson'un serbest bırakılmasını (ve Amerika'daki evine dönmesini) isteyerek, bu sağlanmadığı takdirde Türkiye'ye (geniş) yaptırımlar uygulanacağını bildirdi.

Müttefik bir ülkenin Başkan ve Başkan Yardımcısının Türk yargısında devam eden bir mahkeme sürecine bu şekilde açık müdahalesi Ankara'da kabul edilemez bulunur ve "çifte standart" olarak tepki yaratırken, Trump ve Pence'in "yaptırım" çıkışları "tehdit" olarak nitelenerek tepkiyi arttırdı. Türk yetkililer tarafından yapılan açıklamaların Türkiye'nin tehditle hareket etmeyeceği, hiçbir ülkenin Türkiye'yi tehdit edemeyeceği ve "müttefiklik" ve "dostluk" ilişkilerinin tehdit içerikli beyanlarla yürütülemeyeceği üzerinde yoğunlaştığı görüldü.

ABD yetkililerinin (diğer bazı Batılı ülkeler de olduğu gibi) Türkiye ile ilişkilerinde sürekli olarak "yargı bağımsızlığı", "yargı süreci" konularını dile getirirken, Türkiye'de yargı (devam eden bir mahkeme) sürecini dikkate almayan davranış ve ifadelerinin Ankara'daki tepki ve kızgınlığı arttırdığı izlendi. Bu husus Meclis Başkanı Yıldırım'ın da (konuyla ilgili) beyanında açık bir şekilde ortaya çıktı.

Türkiye ve ABD Dışişleri Bakanları konuyla ilgili olarak (kısa süre içinde) iki telefon görüşmesi gerçekleştirdiler. Gerek Pence'nin gerekse Trump'ın "Brunson çıkışlarını" ABD Dışişleri Bakanı Pompeo ile konuşmadan ve istişare etmeden yaptıkları, bu çıkışların Pompeo için de "sürpriz" niteliği taşıdığı haberleri basında yer aldı. Trump ve Pence'in "yaptırım" çıkışlarından sadece bir gün sonra Vaşington'dan "daha makul", "sağduyulu" bir ses ABD Savunma Bakanı Mattis'den geldi. Mattis (Başkan ve Başkan Yardımcısı tarafından yapılan) çıkışların ABD ile Türkiye arasındaki "askeri" ilişkileri (olumsuz yönde) etkilemediğini, iki ülke arasındaki askeri işbirliğinin (aynen) devam ettiğini ve Menbiç'te (Suriye'de) ortak askeri devriyelere başlama yönünde hazırlıkların sürdürüldüğünü ifade etti.

ABD Kongre'sinin iki kanadında da (Senato ve Temsilciler Meclisi) Türkiye'ye (bazı) yaptırımlar uygulanmasını isteyen kararların görüşülüyor ve ele alınıyor olması Trump ve Pence'nin yaptırım çıkışına "ciddiyet" kazandırsa da, ABD'nin (yaptırım) tehditlerini "uygulamaya" koyma yönünde hareket edip etmeyeceği açık değildir. F-35 uçaklarının Türkiye'ye verilmesinin durdurulmasına ve uluslararası kredi kuruluşlarının Türkiye'ye kredi sağlamasının önlenmesine yönelik karar tasarıları (esasen) ABD Kongre'sinin önünde bulunmaktadır.

ABD'de (sayıları artan) Türkiye aleyhtarı lobilerin Vaşington'da bir süreden beri harekete geçtikleri ve (geçmişte birçok örneği bulunduğu şekilde etkili oldukları) ABD Kongresi üzerinde çalışmalarına hız verdikleri izlenmektedir. Trump Yönetimi'nin (Kongre'den sonra) yaptırım tehditlerini uygulamaya koymak için harekete geçmesi (ikili) ilişkileri çok daha zora sokacak gelişmelere neden olabilecektir. Ancak (şimdiki halde) işaretler Trump Yönetimi'nin ilişkileri daha da gelecek yaptırımlardan kaçınmaya çalıştığını göstermektedir. ABD Savunma Bakanı Mattis Kongre'ye gönderdiği bir yazıda Türkiye'ye bir F-35 ambargosunu desteklemediklerini, (Ankara tarafından satın alınan ve 900 milyon doları ödenen) F-35 savaş uçaklarıyla ilgili (Türkiye'ye getirilecek sınırlamalardan) F-35 projesinin kendisinin de zarar göreceğini bildirmiştir.

Trump ile Pence'in "Brunson çıkışının" zamansızlığına da işaret edilmektedir. Gerçekten de son dönemde Ankara ile Vaşington arasındaki ilişkilerin tamiri ve iki başkent arasında "güven" ortamının yeniden kurulabilmesi için (önemli savılabilecek bazı) adımlar atıldığı izlenmiştir. Menbic Anlaşması ve

Anlaşmanın uygulanmaya konulmaya başlaması iki “müttefik” ülke arasında önemli bir ilerlemedir. Menbiç Anlaşması iki ülkenin konuştuğunu, anlaşabildiğini ve (verilen sözlerin) uygulamaya geçirilebildiğini (diplomasinin başarılı olduğunu) göstermektedir. Bu çerçevede Menbiç’te ortak devriyelerin (kısa bir sürede) başlaması olumlu bir etki yaratabilecektir.

Doğal olarak bütün bu gelişmeler Vaşington-Ankara hattında niye böyle (yeni) bir “gerilimin” daha yaşandığı sorusunu akla getirmektedir. Gelişmelerin (bir ölçüde) Başkan Trump’ın kişiliğinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Başkan Trump’ın “aceleci, kızgın ve geleneksel kurallara” uymayan “twitleri”, “ifadeleri” ve “davranışları” artık herkes tarafından bilinmektedir. Trump’ın kişiliğinden kaynaklanan sorunlar Vaşington’un iki sınır komşusu (Kanada ve Meksika) dahil birçok ülkeyle ilişkilerini zaman zaman gerebilmektedir.

Bu durumun en iyi örneği halen ABD-Kanada ilişkilerinde yaşanmaktadır. G-7 Zirvesinde (kamuoyu önünde) “atışan” Trump ile Kanada Başbakanı’nın ilişkilerini hala “olumlu” ve “yapıcı” bir yöne çeviremedikleri görülmektedir. Brüksel NATO Zirvesi sırasında (geleneksel olarak çok yakın olması gereken) iki liderin bir araya geldiklerini ve (hatta) el sıkıştıklarını gösteren bir resim karesi bile basında yer almamıştır. İzlenebildiği kadarıyla Başbakan Justin Trudeau’un Brüksel NATO Zirvesi sırasında Trump’la bir araya gelmemek ve karşılaşmamak için özel bir çaba sarf ettiği anlaşılmaktadır. Aralarında ABD’nin en yakın müttefiklerinin de bulunduğu birçok ülke liderinin fevri, önceden kestirilemeyen (zaman zaman kaba) davranışları nedeniyle Başkan Trump’la (Vaşington’la) ilişkileri nasıl sürdüreceklerini düşündükleri ortaya çıkmaktadır.

Ancak Türkiye-ABD ilişkilerindeki son “Brunson gerginliğinin” (esas sebebinin) daha çok ABD iç politikasından kaynaklandığını, konunun Trump-Pence ikilisinin (Trump’a 2016 Başkanlık seçimi kazandıran) oy tabanıyla (yakın) ilişkisinin bulunduğunu düşünmek gerekmektedir. İlk “yaptırım” çıkışını yapanın Pence olması ve Pence’in konuyu Başkan Trump’la da görüştüklerini belirtmesi ve daha sonra attığı bir “twitte” yine yaptırım ısrarını sürdürmesi buna işaret etmektedir.

Başkan Yardımcısı Mike Pence ABD’de evanjelist Hıristiyan gruplara yakınlığı ve (ABD iç politikasında geniş rol oynayan sosyal sorunlarda) aşırı görüşleriyle tanınmaktadır. Pence (Trump kendisini Başkan Yardımcısı olarak seçmeden önce) İndiana Eyaleti valiliği yapmıştır. Pence’in Kongre’de de bir geçmişi bulunmaktadır. Trump’ın (Başkan Yardımcısı olarak) Pence’i seçmesinin sebebi adı geçen Cumhuriyetçi Parti’nin (geniş ve katı) evanjelist Hıristiyan tabanıyla olan (yakın) ilişkileri olarak gösterilmiştir.

ABD Kasım ayında önemli bir seçime gitmektedir. 6 Kasım’da yapılacak seçimden ABD Kongresi’nin büyük bir bölümü ve önemli sayıda Eyalet etkilenecektir. 6 Kasımda ABD Kongresi’nin Temsilciler Meclisi kanadının tamamı (435 sandalye), Senato kanadının ise üçte biri (100 sandalyeden 35’ü) seçime gidecek, Federe düzeyde de 36 eyalette valilik seçimi yapılacaktır. Trump Yönetimi Kongre’nin iki kanadında da (Cumhuriyetçi Parti) sayısal çoğunluğunu kaybetmek istememektedir. ABD basını özellikle Temsilciler Meclisi’ndeki (seçim) yarışının “yakın” geçeceğine, Demokrat Partinin Kongre’nin iki kanadında da çoğunluğu ele geçirmek için bir şansının bulunduğuna işaret etmektedir.

Trump Yönetimi için Kongre’deki Cumhuriyetçi Parti sayısal çoğunluğunun devamı siyasi gündemin

uygulanması bakımından önemlidir. Bunun yanında Kongre’de devam eden Başkan Trump’la ilgili soruşturmalar, uzun bir süreden beri ABD’de devam eden (bu soruşturmaların sonuçlarına göre) Başkan Trump’ın (Kongre tarafından) görevinden alınması (olasılığı) tartışmaları Kasım seçimlerini Trump Yönetimi için (olduğundan) daha da önemli (ve ciddi) hale sokmaktadır.

Başkan Trump 4 yıllık (Başkanlık) döneminin yarısında bulunmaktadır. Başkan Trump’ın (2020’de yapılacak Başkanlık seçimlerinde) ikinci bir dönem için daha seçilmek istediği bilinmektedir. Öte yandan Başkan Yardımcısı Mike Pence’in de ileriye dönük siyasi ihtiraslarının bulunduğu, Trump-Pence Yönetimi’nin (iç politika saikleriyle) 2016 seçimlerini kazanmalarında önemli bir rol oynayan evanjelist Hıristiyan oy tabanını “memnun etmek” istedikleri (Türkiye’de devam eden Rahip Brunson davasına da “iç politika gözlüğünden” baktıkları) ortaya çıkmaktadır.

Türkiye-ABD ilişkilerinin (bir süreden beri) sıkıntılı bir dönemden geçtiği ortadadır. Ankara, Vaşington’un Türkiye’nin iç ve dış güvenlik endişelerini dikkate almadığı, Türkiye’nin iç ve dış güvenliğini tehlikeye atan davranışlar içinde olduğu görüşündedir. Bu durum Türkiye ile ABD arasında ciddi bir “güven eksikliği” sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türk kamuoyunda da ABD’ye olan güvenin büyük ölçüde sarsıldığı görülmektedir.

Son dönemde Ankara ile Vaşington arasında iki ülke arasındaki güven ortamını tekrar tesis etmeye yönelik bazı adımlar atıldığı, iki ülke arasında kurulan (sorunları görüşme) mekanizmalarının işletildiği ve bazı sonuçların (Menbiç Anlaşması) alındığı izlenmektedir. Böyle hassas bir dönemde (sebepleri ne olursa olsun) Ankara ile Vaşington arasında kaydedilen ilerlemeyi tehlikeye düşürecek (Trump-Pence yaptırım çıkışı gibi) çözüm arayışlarının önüne geçen, (hiçbir şekilde) yapıcı olmayan, haddini aşan hatalı söylemlere başvurulması son derece yanlış bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır.

ABD’nin Türkiye’ye yaptırım uygulaması (NATO müttefiki) iki ülke arasında daha da büyük ve onarılması daha da güç sonuçlara (ilişkilerde kopmalara) yol açabilecektir. Orta Doğu bölgesinin çok ciddi sorunlar yaşadığı ve büyük bir istikrarsızlık içinde olduğu bir dönemde, Trump Yönetimi’nin (tehditkar sözlemleri ve hatalı uygulamaları bir yana bırakarak) müttefiki ve stratejik ortağı Türkiye’nin güvenlik endişelerine eğilmesi ve (iki ülke arasında güven bunalımı yaratan) sorunları çözmek için çalışması (herhalde) daha sonuç getirici ve yapıcı (iki ülkenin de çıkarına) bir davranış olacaktır.

HER YERDE HÜRRİYET

DİĞER KANALLAR

[Facebook](#) [Twitter](#) [RSS](#)

Kişisel Verilerin Korunması

Hürriyet Kurumsal

Bize Ulaşın

